
METODICA PREDĂRII LIMBILOR

ANALIZA MUNCII DE PREDARE A LIMBII ROMÎNE ÎN ȘCOLILE MEDII TEHNICE ÎN LUMINA REZULTATELOR EXAMENELOR DIN ANUL ȘCOLAR 1952-1953

DE

CONSTANT MANECA

Înșușirea și stăpînirea limbii romîne înarmează pe elevii școlilor tehnice — viitoarele cadre de specialiști din fabrici, uzine și de pe ogoare — cu posibilități largi de cunoaștere a ultimelor cuceriri din domeniul științei, le formează și le dezvoltă gîndirea, le deschide noi orizonturi în cultura lor generală, dîndu-le în același timp ușurință și siguranță în exprimare. Marea majoritate a elevilor care urmează aceste școli studiază pentru ultima dată organizat și metodic limba romînă.

De la reforma învățămîntului și pînă astăzi, studiul limbii noastre în aceste școli s-a îmbunătățit an de an. Pe baza hotărîrii Sesiunii lărgite a Secției a VI-a a Academiei R.P.R., s-a mărit numărul de ore la toți anii, s-a introdus studiul temeinic al gramaticii, ortografiei și ortoepiei, la care s-a adăugat și un număr de ore rezervate studiului învățaturii staliniste despre limbă.

Astăzi, programa școlilor medii tehnice prevede studiul științific al literaturii romîne de la începuturile ei și pînă în zilele noastre, cu privire specială asupra operelor marilor noștri scriitori clasici și ale scriitorilor noștri luptători pentru libertate și democrație. Limbii și stilului acestor opere le sînt consacrate ore speciale; se vede din alcătuirea întregii programe preocuparea de a da elevilor cunoștințe valabile, folositoare, legate de viață și de uriașele construcții care se înfăptuiesc astăzi în patria noastră. Gramatica limbii romîne, atît de neglijată în trecut, este astăzi studiată temeinic, în legătură strînsă cu operele literaturii noastre. Pe lîngă studiile de gramatică, programa școlară pentru anul al III-lea prevede un număr de ore rezervate predării noțiunilor de bază despre limbă și caracterul ei.

Cu toate părțile ei pozitive, programa pentru limba și literatura romînă a școlilor medii tehnice pe anul 1952—1953, alcătuită de Ministerul Învățămîn-

tului Superior, nu corespunde în întregime specificului școlilor pe care le servește, nerăspunzând uneori scopurilor și caracterului învățămîntului mediu tehnic. Astfel, această programă nu este în unele locuri decît o foarte sumară adaptare, o transpunere mecanică a programei de limbă și literatură romînă pentru clasele a VIII-a — a XI-a ale școlilor medii teoretice, făcută fără a se lua în considerare caracterul și specificul școlilor pentru care s-a făcut adaptarea. Programa școlilor medii tehnice cuprinde întreaga materie prevăzută de programa școlilor medii teoretice, repartizată pe un număr mult mai restrîns de ore.

Este știut însă că « supraîncărcarea programelor școlare, ca și tendința de a introduce în programele școlare materie de învățămînt inaccesibilă elevilor, dă naștere unei însușiri superficiale și șubrede a bazelor științelor »¹.

La întocmirea acestei programe nu s-a ținut seama nici de pregătirea neuniformă a elevilor care intră în școlile medii tehnice. Aceste școli sînt deschise tinerilor între 14 și 25 ani care au absolvit cursul elementar și dintre care mulți se prezintă după o lungă perioadă de întrerupere a studiilor.

Pe lângă aceste două lipsuri serioase, programa întocmită de Ministerul Învățămîntului Superior păcătuiește și prin scurtimea ei (numai două pagini dactilografiate), prin stilul telegrafic și chiar prin unele erori de redactare. Astfel, întîlnim în cele două pagini mai multe greșeli privind titlurile care se referă la programa pentru școlile medii teoretice. Așa, de exemplu, în loc de a scrie: « Literatura romînă în secolul al XIX-lea. Cultura și literatura romînă în primul sfert al secolului al XIX-lea », programa Ministerului Învățămîntului Superior scrie numai: « Literatura romînă în secolul al XIX-lea », sau în loc de: « Limba romînă în cel de al doilea sfert al secolului al XIX-lea », aceeași programă scrie: « Literatura romînă în cel de al doilea sfîrșit al secolului al XIX-lea ». Pe viitor va trebui să se dea mai multă atenție condițiilor de redactare a programei (din care nu lipsesc nici măcar greșelile de ortografie, de pildă *cunoștințe* în loc de *cunoștințe* sau *Carageale* în loc de *Caragiale*).

Programa școlară pentru limba romînă trebuie să fie un îndreptar sigur, util și potrivit cu scopurile învățămîntului mediu tehnic, o călăuză bună în munca de predare. Extinderea ei, întocmirea cît mai amănunțită pe teme și ore se impune mai ales acum, cînd învățămîntul mediu tehnic este încă la început în țara noastră și cînd ducem lipsă de manuale și metodici adecvate.

Să analizăm acum îndeaproape conținutul programei analitice și să vedem cum s-a făcut împărțirea materiei pe ani și pe ore de curs.

În ceea ce privește anul I, programa este aproape la fel cu cea de clasa a VIII-a a școlilor de zece ani, cu mici deosebiri, datorate numărului mai mic de ore (4 ore săptămînal în loc de 5, cîte sînt la clasa a VIII-a). Accentul cade

¹ Prof. I. T. Ogorodnikov și Prof. P. N. Simbriev, *Pedagogia*, Ed. de stat didactică și pedagogică, 1952, p. 114.

pe studiul literaturii: din 4 ore, 3 sînt rezervate literaturii și numai una gramaticii. În cadrul orelor de literatură se prevede a se studia literatura romîină din secolul al XVI-lea pînă la Vasile Alecsandri. Pentru gramatică s-a rezervat o oră pe săptămîină, în care — scrie laconic programa — «se va preda morfologia».

Referindu-ne la programa de limba romîină pentru clasele a VIII-a — a XI-a, vedem că și aici programa școlilor medii tehnice are unele lipsuri, cum este omiterea studiului vocabularului, foneticii și ortografiei, atît de importante în formarea deprinderii de a vorbi și de a scrie corect.

Planul de învățămînt prevede pentru anul al II-lea un număr de trei ore săptămînal, dintre care programa a rezervat două ore literaturii și o oră gramaticii. În cadrul orelor de literatură se prevede predarea materiei prevăzute de programa pentru clasa a IX-a (de la N. Filimon pînă la D. Th. Neculuță) într-un număr mult restrîns de ore, iar pentru gramatică se indică cu același laconism: «În anul al II-lea se va preda sintaxa».

Pentru anul al III-lea sînt prevăzute două ore de limba romîină săptămînal. Programa consacră ambele ore studiului literaturii, rezervînd abia la două săptămîni o oră pentru gramatică. Programa de gramatică este foarte încărcată; se prevăd: repetiții, analize, cunoștințe generale despre limbă în lumina învățaturii staliniste, compoziție și stil. La literatură se prevede predarea literaturii romîne din secolul al XX-lea cu privire specială asupra scriitorilor noi. Este evident că, în raport cu volumul materiei, numărul de ore e prea mic. Aceeași materie se face în clasa a X-a a școlilor de zece ani într-un număr dublu de ore. În special la anul al III-lea programa de limba romîină pentru școlile medii tehnice se abate serios de la principiul didactic fundamental al însușirii temeinice a materiei. Autorii programei lasă pe fiecare profesor în parte să-și adapteze singur, cum va putea, programa analitică.

Avînd în vedere caracterul și specificul școlilor medii tehnice — care trebuie să pregătească tehnicieni pentru toate ramurile de producție — simpla reducere la scară a programei unor școli deosebite ca structură nu este o bună soluție. În școala medie tehnică, la predarea limbii și literaturii romîne, accentul trebuie să cadă asupra studiului limbii cel puțin în primii ani, pentru a face pe elevi să-și însușească la perfecție acest important instrument de comunicare și dezvoltare. Studiul temeinic al gramaticii, foneticii și vocabularului, ortografiei și ortopediei dă posibilități largi de dezvoltare elevilor. Stăpînind bine cunoștințele din acest domeniu, ei vor deveni cadre bine pregătite, capabile să facă față însușirii ultimelor cuceriri ale științei și tehnicii.

De aceea, la alcătuirea programei de limba romîină pentru școlile medii tehnice trebuie să se pună accentul pe cunoștințele de limbă, cele de literatură urmînd să fie strîns legate de acestea.

Pentru a evita lipsurile programei din anul 1952—1953, Ministerul Învățămîntului trebuie să întocmească o programă care să corespundă specificului și caracterului școlilor medii tehnice. Din această programă nu va trebui

să lipsească studiul foneticii, al ortografiei și al ortoepiei. Tot astfel, volumul cunoștințelor de istorie literară trebuie adaptat numărului de ore prevăzut de planul de învățământ și raportat la importanța materialului care se studiază. Nu va mai trebui să existe o simplă transpunere mecanică de la o programă la alta, dictată numai de reducerea numărului de ore; trebuie să se evite adaptări formale ca acelea făcute în cazul numărului de ore rezervat pentru studiul vieții și operei scriitorilor Vasile Alecsandri, Mihail Eminescu: pe cînd la Alecsandri numărul de ore s-a redus de la 20 de ore (cît era prevăzut în programa pentru școlile teoretice) la 16 ore, la Eminescu acest număr a fost redus la mai mult de jumătate (de la 22 de ore la 10 ore). Transpunerea aceasta mecanică a dus la minimalizarea importanței operei marelui nostru poet Eminescu, la imposibilitatea de a fi studiată temeinic. Toate aceste lipsuri ale programei analitice se datoresc nu numai Ministerului Învățămîntului Superior, ci și cabinetelor metodologice ale Ministerului Învățămîntului Public, Secțiilor de învățămînt din ministerele de resort, cît și Institutului de lingvistică al Academiei R.P.R.

În anul care s-a încheiat, metodică predării limbii romîne în școlile medii tehnice s-a îmbunătățit și ea. Metodicele apărute, cursurile I.C.D., cercurile pedagogice și materialul sovietic au fost ajutoare prețioase în munca zilnică a profesurilor. În general, predarea limbii romîne s-a făcut în mai bune condiții. Cu toate acestea, s-a simțit lipsa unei metodici specifice școlilor medii tehnice și în special lipsa completă a unei metodici pentru predarea gramaticii. O metodică științifică pentru predarea gramaticii ar fi fost cu atît mai utilă, cu cît studiul gramaticii a fost lăsat pe ultimul plan de școala burgheză din trecut. De asemenea metodică este o călăuză folositoare și pentru cadrele tinere care acum intră în învățămînt.

În consecință, Ministerului Învățămîntului și institutelor de pedagogie le revine sarcina de a elabora metodici științifice pentru predarea limbii și literaturii romîne în școlile medii tehnice, acestea constituind un important ajutor pentru profesori și pentru desfășurarea muncii la catedră.

Trecînd la problema manualelor, se constată că, dacă la școlile medii de zece ani au existat unele manuale și antologii, în schimb pentru școlile medii tehnice nu s-a tipărit nimic. În felul acesta, elevii și profesorii acestor școli au fost lipsiți cu desăvîrșire de ajutorul cel mai important în studiul limbii romîne.

Din această cauză, profesorii au trebuit să-și dicteze lecțiile și să recurgă la tot felul de ediții pentru a face să le parvină elevilor textele alese din scriitorii studiați. Aceste dificultăți au încetinit considerabil ritmul predării și au îngreuiat asimilarea cunoștințelor. Lipsa manualelor ar fi putut fi oarecum acoperită, dacă bibliotecile școlilor respective ar fi fost bine înzestrate cu exemplare suficiente din operele prevăzute în programă. Aceasta însă nu s-a făcut pretutindeni și, în felul acesta, unii elevi se mulțumesc cu puținul material ce se citește în clasă.

Pe lângă aceste greutăți, lipsa manualelor este și una din cauzele faptului că mulți dintre elevi nu știu să citească expresiv. Lipsa exercițiilor de lectură expresivă lasă un important gol în pregătirea elevilor.

Ministerului Învățământului îi revine sarcina de a publica manuale de limba română pentru școlile medii tehnice, pentru a acoperi cât mai curînd această serioasă deficiență din învățămîntul tehnic.

Rezultatele muncii din cursul anului au ieșit la iveală cu ocazia examenelor. Examenele de limba română de la școlile medii [tehnice au arătat progresul mare care s-a făcut în acest an în predarea și asimilarea cunoștințelor de limbă și literatură, cu toate greutățile întîmpinate de profesori și elevi. La examene s-a văzut că majoritatea elevilor minuiesc cu siguranță și ușurință limba, alcătuiind fraze frumoase, corecte din punct de vedere gramatical și juste ca fond. Lucrările de control au fost în general bune, ortografic scrise și frumos compuse. S-a observat un real progres nu numai în modul de a scrie și de a se exprima al elevilor, ci și în cunoștințele lor de gramatică. Cei mai mulți dintre ei cunosc chestiunile de gramatică, știu să facă analiza gramaticală a unui text și dovedesc interes pentru aceste probleme.

Progresul făcut în asimilarea cunoștințelor de limbă se [vede și în următoarele date: la Școala medie tehnică de electrificare « Iosif Rangheț » din București, la anii II și III, un procent de 85% din numărul elevilor scriu fără nici o greșeală de gramatică sau ortografie. De evidențiat sînt elevii greci de la această școală care scriu și se exprimă corect romînește, deși nu studiază limba noastră decît de doi ani. Acest fapt dovedește că la această școală s-a făcut un învățămînt de calitate, care a reușit să-și atingă scopul. O metodă demnă de urmat este aceea a profesorului I. Popescu, de la Școala medie tehnică de electrificare « Iosif Rangheț » din București, care a inițiat ore de lectură în afara programului, în care profesorul, împreună cu elevii, citea din operele marilor noștri scriitori.

Caietele elevilor sînt, în general, îngrijite, ele conțin lucrări bune, care dovedesc o serioasă pregătire.

Acolo unde profesorii și-au făcut conștiincios datoria și unde orele au fost integral folosite, rezultatele muncii au fost foarte bune.

Cu toate acestea, mai sînt încă lipsuri care nu au fost înlăturate, cele mai multe fiind rămășițe ale trecutului. Mai sînt încă profesori la materiile de specialitate care nu înțeleg să susțină activitatea profesorului de limba română și neglijează greșeliile de exprimare și ortografie. Astfel, profesorul Luchian de la Școala medie tehnică veterinară din București nu are nici un fel de exigențe [față de forma răspunsurilor elevilor săi. El îi și oprește să răspundă în fraze curgătoare, mai largi, și îi obligă să dea răspunsuri telegrafice, « precise », adică excesiv de schematic și rezumative.

Or, este imposibil ca elevul să capete deprinderea de a vorbi cursiv și frumos numai în cadrul orelor de limba română. Fără sprijinul tuturor profesorilor,

elevul nu se poate obișnui să vorbească corect și să se controleze permanent în vorbire. Un exemplu pozitiv în această direcție este profesoara Mioara Budașcă, de la aceeași școală, care corectează permanent vorbirea elevilor și se preocupă mult de însușirea corectă a terminologiei științifice.

Atenția pe care profesorii de alte specialități o dau problemelor legate de scrierea și exprimarea elevilor constituie un ajutor foarte important pentru studiul limbii române în școlile medii tehnice, deoarece aici numărul de ore pentru limba română este mult mai redus decât la școlile teoretice.

O altă mentalitate greșită, de data aceasta din partea elevilor și — uneori — din partea unor profesori, este aceea de a socoti limba română ca un obiect secundar, căruia nu trebuie să i se dea prea multă importanță.

Pe lângă acestea, mai sînt o serie de lipsuri care se datoresc deficiențelor programei, lipsei manualelor etc. Astfel, datorită faptului că studiul gramaticii foneticii și ortografiei este lăsat pe al doilea plan, unii elevi mai fac încă serioase greșeli de ortografie și gramatică. Așa de exemplu, în lucrările elevilor Școlii medii tehnice de comerț din Cluj s-au constatat grave greșeli de ortografie chiar la anul al III-lea. De exemplu: *lau* (în loc de *l-au*), *s-au* (în loc de *sau*), scrierea cu un singur *i* acolo unde trebuie cu doi *i* etc.

La Școala medie tehnică de metalurgie nr. 2 din București, cu ocazia examenelor de sfîrșit de an, s-au constatat de asemenea multe greșeli de ortografie în lucrările elevilor: *scriitori*, *muncitori* (pentru *scriitorii*, *muncitorii*), *revoluția patriea*, *poezica* etc. Aceleași greșeli de limbă și ortografie se întîlnesc și la elevii Școlii medii tehnice de electrificare « Iosif Rangheț » din București. Este de remarcat că în tezele elevilor greci de la Școala « Iosif Rangheț », care au studiat temeinic în cadrul orelor speciale de pregătire, nu se întîlnesc astfel de greșeli.

Tot faptului că studiul gramaticii nu a fost suficient aprofundat se datoresc și exprimările telegrafice ale elevilor, greșelile de topică, lipsa acordului etc.

Lipsa manualelor și a exercițiilor de lectură expresivă s-a oglindit în lectura greoaie și inexpressivă a unor elevi.

În sfîrșit, o ultimă lipă serioasă observată cu ocazia examenelor este imposibilitatea elevilor de a aplica la analiză cunoștințele lor de gramatică. S-a observat, că, deși cunosc teoretic problemele, unii elevi nu știu totuși să analizeze un text din punct de vedere gramatical. De asemenea, nu pot exemplifica regulile sau definițiile enunțate. Acest fapt reflectă, desigur, o predare formalistă, ruptă de practică, absența exercițiilor de analiză gramaticală și, în special, lipsa de preocupare permanentă a profesorului de modul cum elevul și-a însușit cunoștințele de gramatică. S-a observat că în special elevii care dovedeau a fi citit literatură erau și cei mai buni la analizele gramaticale.

De aici reiese rolul important pe care-l au bibliotecile școlare în susținerea cursului de limba română. Lectura operelor marilor noștri scriitori îmbogățește vocabularul elevului, îl face stăpîn pe gramatică, îi formează un limbaj ales.

Rezultatele examenelor de la școlile medii tehnice arată progresul real făcut în predarea și însușirea cunoștințelor de limba română. Atît din punct de vedere al conținutului, cît și din punct de vedere al metodelor, învățămîntul limbii romîne în școlile medii tehnice s-a îmbunătățit în mod simțitor față de anii trecuți.

În concluzie, cu toate aceste succese importante, au rămas totuși unele lip-suri, care trebuie lichidate cît mai repede. Astfel trebuie revizuită programa analitică pentru limba română, urmînd să se întocmească o programă adecvată caracterului și specificului școlilor medii tehnice, în care să se pună accentul pe studiul limbii și în care studiul literaturii să fie astfel repartizat, încît fiecărui autor să i se rezerve un număr de ore corespunzător cu locul pe care-l ocupă în literatură.

Trebuie întocmite manuale corespunzătoare programei analitice, care să fie un prețios ajutor în munca elevilor și profesorilor.

Bibliotecile școlilor medii tehnice, prin asigurarea unui număr suficient de cărți din literatura noastră, au sarcina de a susține efectiv munca de la catedra de limba română. Ministerul Învățămîntului, ministerele de resort, Institutul de lingvistică al Academiei R.P.R., «Gazeta învățămîntului» și revista «Limba română» trebuie să se ocupe de modul cum se desfășoară învățămîntul în școlile medii tehnice și să ajute efectiv la întocmirea programelor, manualelor și metodicilor.

Însă factorul hotărîtor care determină în ultimă instanță calitatea procesului de învățămînt sînt profesorii. Acestora le revine sarcina de onoare de a munci neobosit pentru a insufla tinerelor generații dragostea pentru limba noastră, de a forma tineri care să mînuiască cu siguranță acest minunat mijloc de comunicare și luptă, adevărați oameni noi, constructori ai comunismului.

Profesorii trebuie să aibă mereu în minte cuvintele rostite de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la Congresul Învățătorilor și să se arate demni de înalta misiune ce le-a fost încredințată:

«Statul de democrație populară i-a încredințat învățătorului o misiune înălțătoare, aceea de a forma pe noul cetățean al țării noastre, ziditor al socialismului, de a făuri cadrele noi, necesare construcției socialiste, capabile să aplice în viață știința și tehnica nouă»¹.

(Articol redactat pe baza materialului cules de pe teren de colectivele Institutelor de lingvistică)

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole cuvîntări. Ed. pentru literatură politică, ed. a III-a, p. 604.